

Trends in aantallen Meetprogramma Amfibieën

Edo Goverse (RAVON) & Marnix de Zeeuw (CBS)

We zijn als RAVON heel blij dat ook in 2018 weer veel vrijwilligers, verspreid over het hele land, op pad zijn gegaan om amfibieën te tellen. De verspreidingstrends worden in deze nieuwsbrief nog niet besproken. We werken aan een ingewikkelder model dan voorheen, wat meer werk met zich meebrengt dan gedacht. RAVON en CBS zijn dit seizoen bezig om de laatste puntjes op de 'i' te zetten en hopen volgend jaar de resultaten te kunnen delen. Voor de telbare soorten, boomkikker, geelbuikvuurpad, vroedmeesterpad, vuursalamander en knoflookpad, zijn de jaarlijkse uitkomsten wel beschikbaar. Die bespreken we nu.

Zoals iedereen vast nog wel weet, was het in 2018 extreem warm. De maand maart was kouder dan gemiddeld maar werd al snel opgevolgd door een extreem warme periode. Medio april liep de temperatuur op naar zomerse waarden (> 25°C), eind mei

liep het kwik verder op, tot zelfs tropische temperaturen (> 30°C). In de zomermaanden werd het niet minder warm. Het werd de warmste zomer sinds drie eeuwen! Het KNMI melde het ene record na het andere. Al deze hitte ging gepaard met extreem weinig neerslag en daardoor een dalende grondwaterstand. De effecten waren goed te merken in het veld, vooral op de zandgronden. Veel poelen en vennen droogden uit. Natuurlijk heeft dit invloed gehad op amfibieën en het monitoren ervan. Onduidelijk is of het effect op de amfibieën negatief is geweest, en er meer sterfte was onder de amfibieën. Amfibielarven metamorfoseran sneller naar mate het water warmer wordt. Larven kunnen zelf dit proces versnellen vlak voor het water droogvalt. Met een beetje geluk is de voortplanting niet (overal) mislukt. Een ander gegeven is dat uitdrijving zorgt dat predatoren zoals vis, libellenlarven en waterroofkevers verdwijnen. Dat is weer een voordeel voor 2019.

Boomkikker. (Foto: Edo van Uchelen)

Geelbuikvuurpad. (Foto: Jelger Herder)

Geelbuikvuurpad

Er zijn in 2018 duidelijk minder exemplaren geteld. Het warme, droge weer heeft een grote invloed gehad op het aantal waarnemingen. Deze soort wordt namelijk juist in de zomermaanden geteld, en toen waren al vele tijdelijke wateren uitgedroogd. De omvang van de populatie is teruggezakkt naar het niveau van het jaar 2006. De omvang van de populatie geelbuikvuurpadden is nog steeds tweemaal zo groot als in 2000, toen werd begonnen met het systematisch tellen van de soort. Maar de forse toename, met een piek in 2014, lijkt teniet te zijn gedaan. Over de gehele periode 2000-2018 is de omvang van de geelbuikvuurpadpopulatie sterk toegenomen. De laatste tien jaar is de omvang van de populatie echter **stabiel**. De geelbuikvuurpad is een pionierssoort en daarmee ingesteld op extreme omstandigheden. Deze padden kunnen een relatief hoge leeftijd bereiken met uitschieters tot wel 25 jaar! Dat er door opgedroogde voortplantingswateren geen (sub)adulte dieren zijn waargenomen, wil niet zeggen dat de dieren er niet zijn. Maar voor deze bedreigde soort zien we natuurlijk graag hogere aantallen dan in 2018. Als we iets dieper in de cijfers duiken is te zien dat juist op plekken waar de geelbuikvuurpad is uitgezet, enkele voormalige groeves, de soort minder wordt waargenomen. In 2019 worden in het Heuvelland, incl. de uitzetplekken, betonbakken ingegraven. Deze bakken zijn speciaal ontworpen zodat ze in het najaar, middels een stop, drooggezet kunnen worden. Het zal zeker een bijdrage leveren aan het behoud van de geelbuikvuurpad.

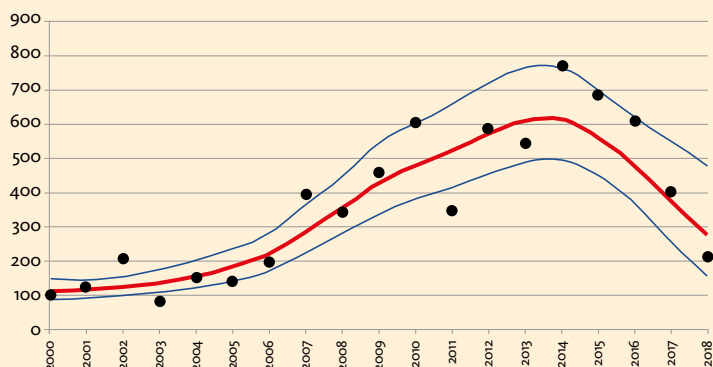

Jonge vroedmeesterpad. (Foto: Annemarie van Diepenbeek)

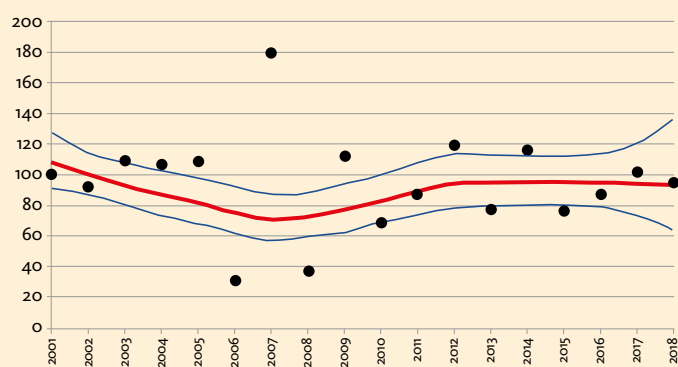
Vroedmeesterpad

De landelijke vroedmeesterpadpopulatie is, gezien over de periode 2001-2018, en over de afgelopen tien jaar, **stabiel** van omvang. Binnen het NEM Meetprogramma Amfibieën worden elf populaties in Zuid-Limburg gevolgd door per seizoen eenmalig te scheppen naar larven. Hoewel de landelijke trend als stabiel beoordeeld wordt, ontwikkelen de afzonderlijke deelpopulaties zich verschillend. Sommige deelpopulaties groeien, andere populaties krimpen juist. Waar de soort verdwijnt, blijkt het lastig te zijn de soort terug te krijgen, veelal omdat er geen geschikt habitat (meer) is. In het Gerendal werden de laatste jaren maar in één water larven gevangen. Het goede nieuws is dat in 2018 ook larven in een tweede water zijn gevangen. Bij een soort als vroedmeesterpad luistert het heel nauw wat betreft z'n omgeving, en het landhabitat moet geschikt zijn en het voortplantingswater optimaal. Zo geeft Stichting Instandhouding Kleine Landschapselementen (IKL) cursussen voor het maken van stapelmuurtjes, een geschikt element voor vroedmeesterpadden nabij een voortplantingswater.

Geelbuikvuurpad

Vroedmeesterpad

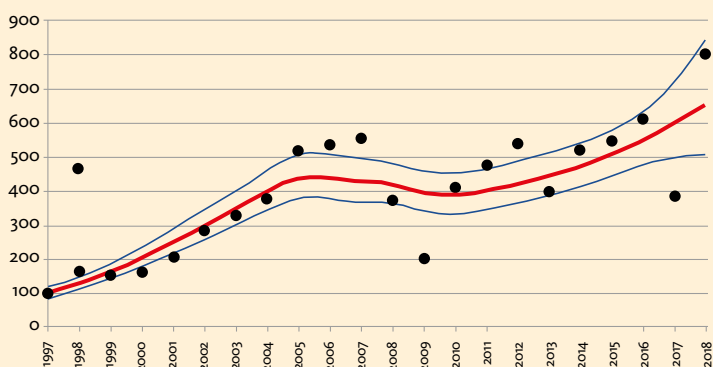
Boomkikkereitjes. (Foto: Edo van Uchelen)

Boomkikker

De boomkikker is, landelijk gezien, in zijn natuurlijk leefgebied over de periode 1997-2018 sterk toegenomen. Ook bezien over de laatste 10 jaar neemt de omvang van de populatie nog toe. Wel wat minder hard, die trend heeft de beoordeling **“matige toename”**. Per provincie zijn duidelijk verschillen te zien. Het aantal roepende boomkikkers in Zeeuws-Vlaanderen blijft flink toenemen. Vanuit Nederland trekt de soort ook al België in. In Overijssel neemt de soort juist af. Over de jaren heen is bijvoorbeeld de soort in Tillegte flink achteruit gegaan, van 60 roepende mannen naar 5 à 6. Hier tracht men de afname te keren door het oude beheer, waarbij de oude ijsbaan periodiek drooggezet wordt, te heractiveren. De maatregelen zijn dit jaar afgerond, we zijn erg benieuwd naar het effect. Gelderland had lange tijd een grote positieve invloed op de landelijke populatietrend. Helaas lijken de beheermaatregelen van tien jaar geleden, hun effect te hebben verloren. Alleen in het noordelijke deel van de Achterhoek (regio Neede) gaat het nog voor de wind, in het zuidelijk deel van de provincie neemt de soort af. Gelukkig komen er dit jaar wel positieve signalen binnen uit dit deel van Gelderland. De droogte van 2018 heeft ervoor gezorgd dat vishoudende wateren droog zijn gevallen. De boomkikkers profiteren ervan, in 2019 is voortplanting vastgesteld! We blijven de situatie in Gelderland

nauwlettend volgen. Over Noord-Brabant kunnen we niets zeggen, de tellingen waren niet tijdig beschikbaar, deze tellingen worden volgend jaar bij de trendberekening meegenomen. Limburg laat over de gehele periode een matige toename zien. De enige natuurlijke populatie van Drenthe ligt langs De Reest, Rabbinge, een grensbeek tussen deze provincie en Overijssel. De boomkikker staat hier op het punt te verdwijnen. In 2017 is nog één man gehoord. In 2018 was het stil.

Boomkikker

Vuursalamanders. (Foto: Richard Struijk)

Vuursalamander

De vuursalamanderpopulatie is, zoals iedereen bekend, over de periode 1997 – 2018, **gedecimeerd**. De soort wordt intensief gevolgd door vrijwilligers en RAVON-medewerkers. Jaarlijks worden in het Bunderbos enkele dieren gevonden. Ook worden er gelukkig larven gevonden in dit bos. Idem voor het Vijlenerbos. Diverse beekloopjes die van het Vijlenerbos afwateren in de Geul worden jaarlijks gemonitord, meestal zonder de vondst van een volwassen vuursalamander. Maar op vrijdagavond 26 oktober 2018 kwam er een enthousiast telefoontje binnen van Stephan Huijgens met de melding van een vuursalamander! Zijn jarenlange inspanning is hiermee beloond. Ondanks dit fijne nieuws blijft het een feit dat de soort met meer dan 99% is afgenomen en we nog geen teken van herstel zien.

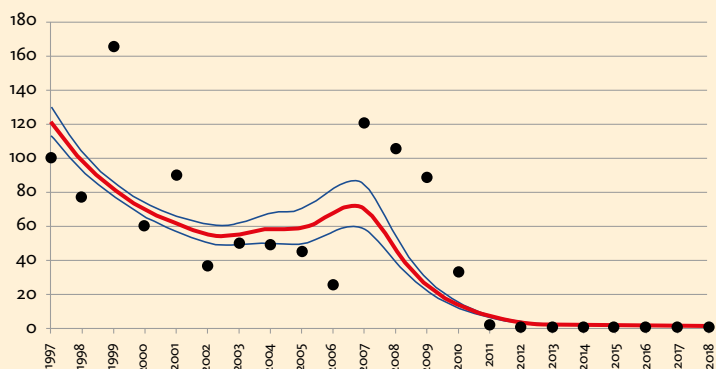

Knoflookpad die zich ingraaft. (Foto: Annemarie van Diepenbeek)

Knoflookpad

De knoflookpadpopulatie is, zowel gezien over de gehele periode (1997 – 2018) als gezien over de laatste 10 jaar, toegenomen. Beide trends hebben de beoordeling “**matige toename**”. Het bijplaatsen en herintroduceren van de soort is de voornaamste reden hiervoor. Niet overal gaat het goed met de soort. Er zijn enkele locaties waar de soort verdwenen lijkt. Enkele locaties langs de IJssel, nabij Deventer, zijn door waarnemers drie jaar lang tevergeefs onderzocht op het voorkomen van de knoflookpad, gebruik makend van de hydrofoon. Het heeft geen zin deze monitoring voort te zetten. Idealiter wordt op dit soort plaatsen eDNA (www.environmental-dna.nl) ingezet als middel om duidelijkheid te krijgen over het voorkomen van de soort op de locatie. Bij een positief resultaat kan dan alsnog gericht geluisterd gaan worden. Gelukkig valt er soms op eigen kracht toch nog iets leuks te ontdekken. In de regio Gorssel probeert een vrijwilliger in poelen op terreinen van particulieren de soort te vinden, ook m.b.v. de hydrofoon. Dit vergt een grote inspanning; bestuderen van de kaart, bestuderen van het landschap, contact leggen met de eigenaren en natuurlijk zoeken. In het seizoen 2018 heeft dat een nieuw voortplantingswater opgeleverd waaruit flink werd geroepen.

Vuursalamander

Knoflookpad

